

Beknopt verslag activiteiten Meesterschapsteam Nederlands (collegejaar 2018-2019)

Het meesterschapsteam Nederlands voert zijn agenda uit langs twee hoofdlijnen:

- De nadere uitwerking van het Manifest Nederlands op School uit 2016 door het uitdragen van een academische visie op het schoolvak, door het vormen en onderhouden van een universitair netwerk voor het schoolvak Nederlands, door het begeleiden en verrichten van vakdidactisch onderzoek, en door het ontwikkelen van wetenschappelijk gefundeerd lesmateriaal voor het schoolvak Nederlands i.s.m. docenten en leerlingen.
- Zowel proactieve als reactieve betrokkenheid rond de door de overheid geregisseerde ontwikkelingen in het leergebied Nederlands (Curriculum.nu).

Die twee lijnen komen terug in de onderstaande rubricering van onze activiteiten: visie, netwerk, curriculumontwikkeling, (na)scholing en ontwikkeling didactisch materiaal, onderzoek en publicaties. Eerst enkele praktische zaken met betrekking de samenstelling en werkwijze van het Meesterschapsteam.

Het Meesterschapsteam Nederlands (voorheen de Meesterschapsteams Nederlands)

De letterkundigen, taalbeheersers en taalkundigen werken in de praktijk veel en nauw samen en dragen ook één visie uit op de relatie tussen het schoolvak en wetenschap. Reden genoeg om voor de buitenwacht voortaan die eenheid ook in onze naam uit te dragen. Stilzwijgend hebben we het meervoud in onze naam vervangen door het enkelvoud. Letterkunde en Taalbeheersing & Taalkunde vormen nu twee afdelingen van één-en-hetzelfde team, en leveren elk een voorzitter (Peter-Arno Coppen en Erwin Mantingh). Samen met Kees de Glopper vormen zij een kernteam. Jacqueline Evers-Vermeul is in de loop van het jaar als taalbeheerser het team komen versterken, Marijke Meijer Drees is sinds augustus 2018 actief lid. Er is nog een taalkundige vacature, sinds het vertrek van Nicoline van der Sijs en Jaap van Marle. Het hele team vergadert ongeveer maandelijks.

Visie op verhouding tussen wetenschap en schoolvak

In een denk-en-werksessie met het gehele team (Zwolle, 4-5 juli 2019) hebben we gewerkt aan een vervolg op ons *Manifest* (2016) en onze *Visie op de toekomst van het schoolvak Nederlands* (2018). Dit stuk-in-woording zal tonen welke eindtermen volgens onze visie voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs geformuleerd zouden moeten worden. Het zal enerzijds dienen als discussiestuk voor de universitaire neerlandistiek en vakdidactiek, anderzijds beoogt het een gefundeerde voorzet te geven voor de inrichting van het curriculum in de bovenbouw, waar het vervolg van Curriculum.nu zich op zal gaan richten. Bovendien zal het stuk richting geven aan de noodzakelijke herziening van de eindexamens Nederlands. We streven naar afronding en verschijning kort na de publicatie van het Eindrapport van Curriculum.nu op 10 oktober 2019.

Netwerk

De meesterschapsteams houden de vinger aan de pols bij alle ontwikkelingen die er tussen wetenschap en het schoolvak Nederlands spelen. Er vindt veel overleg, uitwisseling en samenwerking plaats met vertegenwoordigers van docenten in het voortgezet en wetenschappelijk onderwijs en andere belangenbehartigers: Levende Talen Nederlands*, de Taalunie, de SLO*, Curriculum.nu, het

Nationaal Platform voor de Talen*, de Raad voor de Neerlandistiek*, het hbo, de NRO*, het Landelijk Overleg Vakdidactici Nederlands*, Stichting Lezen*, KNAW-commissie van neerlandici*, enz. (waar een asterisk staat zijn we vertegenwoordigd, hetzij rechtstreeks, hetzij via een klankbordgroep of iets dergelijks). Zo nu en dan roeren we ons in de media. Het meesterschapsteam houdt voeling met het meesterschapsteam Moderne Vreemde Talen, en de afdeling Letterkunde is actief betrokken bij de oprichting van het Kennisnetwerk Literatuur in de Klas (KLik) – de letterkundigen nemen deel aan het netwerk, faciliteren overlegruimte en bieden ruimte voor een webpagina op de website van het Meesterschapsteam.

Curriculum.nu

Het eindrapport van Curriculum.nu verschijnt op 10 oktober 2019. Het MT NE heeft op vele momenten en manieren feedback geleverd:

- Mondelinge inbreng op landelijke feedbackbijeenkomsten over tussenproducten *Curriculum.nu* (Bunnik, 23-1-2019; Hilversum, 5-6-2019) en op door Levende Talen georganiseerde bijeenkomsten (Utrecht, 27-10-2018 en 19-1-2019)
- Schriftelijke feedback op derde, vierde en vijfde tussenproduct *Curriculum.nu*
- Publicatie op onze website van constructieve feedback: pitch, (extra) 'Grote Opdracht 8: Cultuurhistorische kennis' en 'Nederlands als sociaal fenomeen: een bouwsteen voor Curriculum.nu'
- Overlegsessies van MT NE met leden van Ontwikkelteam van Curriculum.nu over specifieke onderdelen (Utrecht, 6-3-2019 en 21-6-2019)
> Zie website Meesterschapsteam Nederlands > Onderzoek en publicaties > Curriculum.nu en [Actueel](#).

(Na)Scholing en ontwikkeling didactisch materiaal

- Organisatie van docentontwikkelteams in 2018-2019 verspreid door het land. De docenttijd komt voor rekening van de Meesterschapsteams. Onderwerpen (plaatsen en begeleiders):
 - Literatuurgeschiedenis (Groningen, Meijer Drees)
 - Literatuurgeschiedenis van de 20^e eeuw (Utrecht, Bax & Mantingh)
 - Formuleren (Groningen, De Glopper)
 - Integreren – in voorbereiding, vanaf oktober 2019 (Utrecht, Coppens, Evers-Vermeul, Van Herten)

Op de site van het Meesterschapsteam staat onder [Lesmateriaal](#) het ontwikkelde didactische materiaal van de docentontwikkelteams die klaar zijn. In enkele gevallen wordt er nog gewerkt aan de samenstelling en redactie van het materiaal. > Zie ook onder publicaties.

- IVN-congres (Leuven, augustus 2018): workshop over de visie op het schoolvak Nederlands en de betekenis van en voor de internationale neerlandistiek (Van Herten, Coppens & Mantingh)
- Expertmeeting Stichting Lezen, Amsterdam, 31 oktober 2018 (Mantingh)
- Intervisie/gastonderwijs op hogescholen: vakexpert bij peer review tweedegraads fictie hbo-opleidingen HAN, HU, Nederlands NHL Stenden, Windesheim (Mantingh, Zwolle, 8 november 2018) en twee workshops over bewuste geletterdheid en ontwerponderzoek aan HU (Mantingh, voorjaar 2019); nascholing bewuste geletterdheid voor vo (5 april 2019, St. Maartenscollege, Voorburg)

- Nascholing/workshops over effectieve didactieken bij onderwijs in begrijpend lezen (Evers-Vermeul), voor taalspecialisten (5 oktober 2018, Vereniging voor Taalspecialisten, Amersfoort), mbo-docenten (11 oktober 2018, MBO Taalacademie, Amersfoort), vdocenten 23 april 2019, Koning Willem I College, 's-Hertogenbosch), onderwijsadviseurs (2 juli 2019, Expertis, Amersfoort).
- Het meesterschapsteam Nederlands onderhoudt een maandelijks nieuwsbrief en eigen tabblad van het elektronische tijdschrift *Neerlandistiek*, onder de titel *Neerlandistiek voor de klas* (redacteur: Nicoline van der Sijs)

Onderzoek

Twee themanummers van vooraanstaande vaktijdschriften die voorheen geen aandacht schonken aan de relatie tussen wetenschap en het schoolvak laten zien dat een vliegwieleffect optreedt door de activiteiten van het Meesterschapsteam Nederlands binnen de neerlandistiek: de leden van het Meesterschapsteam dragen niet alleen bij, maar weten de vakdidactiek en het schoolvak ook op de neerlandistische agenda te krijgen; de visie van het Meesterschapsteam vormt bovendien een referentiekader getuige het feit dat contribuanten aan de themanummers veelvuldig verwijzen naar Manifest, Visie en publicaties van leden van het Meesterschapsteam. Zie *TNTL* (135 (2019) 2) 'Onderzoek voor het schoolvak Nederlands', onder hoofdredactie van Sander Bax, en het themanummer 'Literatuuronderwijs' van *Nederlandse letterkunde* (3 (2018) 3). In hetzelfde spoor bevinden zich verzamelingen van vakdidactische bijdragen in de afscheidsbundel van Theo Witte en het themanummer van Levende Talen over *Vakdidactisch onderzoek en de onderwijspraktijk* (2018, onder redactie van De Glopper e.a.).

- Gehonoreerde aanvragen en begeleiding promotie-onderzoek
Voor lerarenbeurs: Mira Beukering (2019, Van Steensel, Bel & Bax), Hilde Kooiker-den Boer (2018, Evers-Vermeul), Jimmy van Rijt (2017, Coppen), Oeds van Middelkoop (2019, Van Gemert & Mantingh) en Astrid Wijnands (2018, Coppen).
Voor Dudoc-Alfa: Roy Dielemans, (2017, Coppen), Renate van Keulen (2018, Bax & Mantingh), Jeroen Steenbakkers (De Glopper & Witte), Moniek Vis (De Glopper) en Astrid van Winden (Van Haaften & De Glopper).
- Vooraanvraag Nationale Wetenschapsagenda: 'All inclusive. Exploring Dutch Literary Heritage at School' (Bax & Mantingh, samen met een groep neerlandici; aanvraag op naam van Yra van Dijk (UL))
- Verzorgen en coördineren van onderwijsprogramma voor de Dudoc-Alfa's (Bax & De Glopper)
- Begeleiden van masterscripties op het gebied van bewuste geletterdheid. Een actuele *status quaestionis* geeft bijvoorbeeld de masterscriptie van Elise Boven, *Het schoolvak Nederlands: een stand van zaken* (RUG, 6 juli 2019; begeleider: Meijer Drees), een voorbeeld van didactisch ontwerponderzoek is Janna Bijzen, *Hoe laat je excellente gymnasium 4-leerlingen door middel van onderzoekend leren en via fictie en non-fictie kennismaken met verschillende perspectieven op de dekolonisatieoorlog in Indonesië?* (UU, 2018; begeleider: Mantingh), en een voorbeeld van een praktijkinventarisatie met o.a. docentinterviews is Liv Polman, *Mondelinge taalvaardigheid in het VO: een onderzoek naar de integratie met lees- en schrijfvaardigheid bij het schoolvak Nederlands* (UU, 28 juni 2019, begeleider: Evers-Vermeul).
- Zie ook publicaties.

Publicaties

- Abma, Auke, Hans Bisschop, Ton van Haaften, Riek Hazenbosch, Carly van Tilborg (2019), 'Een scanner die overtuigt. Over een didactisch instrument voor de analyse en beoordeling van argumentatief taalgebruik'. *Levende Talen Magazine* 106 (5), 18-24.
- Bax, Sander (2019), 'Onderzoek voor het schoolvak Nederlands. Inleiding'. *TNTL* 135 (2), 79-84.
- Bax, Sander (red.) (2019), *Onderzoek voor het schoolvak Nederlands*. [Themanummer van:] *TNTL* 135 (2019) 2
- Bax, Sander & Erwin Mantingh (2018), 'Een web van 20e-eeuwse literatuur. Naar een didactiek voor literatuurgeschiedenis van de twintigste eeuw'. *Nederlandse Letterkunde* 23 (3), 257-286.
- Bax, Sander & Erwin Mantingh (2019), 'Tjeempie! "Wat zou er zijn met die moderne schrijvers?" Literatuurhistorisch redeneren met Liesje in Luilletterland'. *TNTL* 135(2), 100-127.
- Bloemert, Jasmijn, Kees de Gloppe, Wander Lowie e.a. (2018), *Vakdidactisch onderzoek en de onderwijspraktijk*. [Themanummer van] *Levende Talen Magazine*. Vereniging van Leraren in Levende Talen.
- Bogaerds-Hazenberg, S.T.M., & Evers-Vermeul, J. (2018). 'Onderwijs in tekststructuur: Helpt dat?' In J. van der Hoeven & B. Emans (red.), *Voor u gelezen 2018 – samenvattingen van actueel internationaal wetenschappelijk onderzoek* (pp. 17-23). Rotterdam: Kenniscentrum Begrijpend Lezen.
- Coppen, Peter-Arno (2019), '[Wat zijn de grote inzichten uit de neerlandistiek?](#)' *Neerlandistiek voor de klas*, 26-3-2019.
- Coppen, Peter-Arno, diverse artikelen en columns in *Onze Taal*, *Neerlandistiek*, *Levende Talen Magazine* en het dagblad *Trouw*, waarin het schoolvak Nederlands het onderwerp was.
- Coppen, Peter-Arno, Jimmy van Rijt, Astrid Wijnands & Roy Dielemans (2019), 'Vakdidactisch onderzoek naar grammaticaonderwijs in Nederland'. *TNTL* 135(2), 85-99.
- Evers-Vermeul, J. (2019). 'Het nut van gecombineerd lees- en schrijfonderwijs.' In J. van der Hoeven (red.), *De rol van schrijven, teksten en de leraar in het onderwijs; samenvattingen van actueel internationaal wetenschappelijk onderzoek* (pp.23-28). Voor u gelezen 2019. Rotterdam: Kenniscentrum Begrijpend Lezen.
- Gloppe, K. & Pullen, C. (2018). 'Perspectieven op rijker schrijfonderwijs.' *Levende Talen Magazine*, 105 (3), 53-54.
- Gloppe, K. de (2018). 'Nieuws over Nieuwsbegrip. Over de uitkomsten en interpretatie van een studie naar de effecten van onderwijs in strategieën voor begrijpend lezen.' *Levende Talen Tijdschrift*, 19 (2), 26-32.
- Gloppe, K. de (2019). 'En de volgende boost gaat naar ... Over onderzoek naar effectieve leeractiviteiten voor het schrijfonderwijs in havo 4.' *Levende Talen Tijdschrift*, 20 (3), 23-31.
- Hulst, Donna van der, Melis, Josje, Stolk-Pronk, Liesbeth & Coppen, Peter-Arno (2018). 'Grammaticaspelletjes'. In A. Mottart & S. Vanhooren (Eds.), *Tweëndertigste Conferentie Onderwijs Nederlands*, Gent (Skribis), pp.243-252.
- Mantingh, Erwin (2018), 'De leerling als ontdekkingsreiziger door tekst, taal en tijd. *Mi have een droom: Groningen, 2032*'. In: Witte 2018, 55-85.
- Mantingh, Erwin (2018), '[Grote opdrachten voor het leesonderwijs. Enkele slotopmerkingen](#)'. [Powerpoint van voordracht op] Expertmeeting Stichting Lezen, Amsterdam, 31 oktober 2018.
- Rijt, Jimmy van, Wijnands, Astrid & Coppen, Peter-Arno (2019). 'Dutch teacher beliefs on linguistic concepts and reflective judgement in grammar teaching'. *L1 Educational Studies in Language and Literature*, 19 (1), 1-28.

- Rijt, Jimmy van, Swart, Peter de, Wijnands, Astrid & Coppen, Peter-Arno (2019), 'When students tackle grammatical problems: Exploring linguistic reasoning with linguistic metaconcepts in L1 grammar education'. *Linguistics and Education*, 52, 78-88.
- Witte, Theo (red.) (2018), *Lectori salutem. De veelbelovende toekomst van het literatuuronderwijs. Symposium ter gelegenheid van het afscheid van dr. Theo Witte van de RUG op 16 maart 2018 in Het Kasteel te Groningen*. Groningen (Expertisecentrum Vakdidactiek Noord RUG).
- Witte, Theo (2018), 'De kunst van het onderwijzen. De veelbelovende toekomst van het literatuuronderwijs in zeven axioma's'. In: Witte 2018, 55-85
- Witte, Theo (2018), 'De kunst van het onderwijzen. Naar een levenskrachtige visie op het literatuuronderwijs'. *Nederlandse Letterkunde* 23 (3), 359-383.